

MORA KYRKA

Stranden 41:1; Mora församling; Mora kommun; Dalarnas län

BESKRIVNING OCH HISTORIK

Kyrkobyggnaden i Mora har dominerat högslättslandskapet vid Siljans nordvästra strand under omkring 700 år. Den stod länge fritt på det smala näs som skiljde Österdalälven från Saxviken. Kring kyrkan växte så småningom Morastrands köping.

Mora socken omfattade inledningsvis ett mycket stort område. Genom koloniseringen av de avlägsna skogsbygderna inom socknen bildades nya kapellförsamlingar, som stärkte moderkyrkans ställning. Detta förklarar kyrkans ansevärd dimensioner och påkostade utförande trots byns blygsamma storlek. Med tiden frigjorde sig de flesta kapellförsamlingarna från moderkyrkan. Redan 1586 bildade Älvdalen egen församling, därefter följde Venjan, Sollerö och slutligen 1868 Våmhus.

Länge var byn, som främjades av kommunikationerna över och förbi Siljan, en utpost mot de vida skogsområdena i norr och väster. Vid Mora förenades också Österdalälven, Ore älv, Orsasjön och Siljan. Ännu på 1880-talet var dock Mora endast en större bondby med traditionella timmerbyggnader och lergator, kring sin monumentala stenkyrka. Stor betydelse för Mora vidare utveckling fick Mora-Vänerns Jernväg som nådde byn 1892, och sedan utbyggdes vidare till Orsa med flera platser.

Troligen vid 1200-talets slut eller omkring 1300 uppfördes en första kyrka av gråsten. Den bestod av ett rektangulärt långhus med ingång i södra långsidan. Vid tidpunkten omfattade socknen hela övre Dalarna, med undantag för Orsa. Av första byggnaden återstår större delen av norra långväggen, vilken numera ingår i mellersta delen av långhusets norra murverk.

Kyrkan tillbyggdes mot slutet av 1300-talet; på längden mot väster samt på höjden. Den behölls dock sin form, med rektangulärt enskeppigt långhus under ett sadeltak med hög resning, och sin portal på södra sidan. I väster fick gaveln en tidstypisk tegelornamentik. På 1480-talet genomfördes en omfattande ombyggnad som kom att bilda stommen till nuvarande kyrka. I samband med detta revs större del av gamla byggnaden. Den nya kyrkan fick väldiga dimensioner; utvidgningen skedde mot öster, mot söder samt på höjden. Sakristian i norr behölls men kort därefter tillfördes ett vapenhus i söder. Långhuset blev treskeppigt och välvdes medan västra gaveln fick en ny påkostad tegelornamentik. På 1580-talet uppfördes det mäktiga tornet mot långhusets västra gavel, och tegelornamentiken doldes till största del.

År 1671 eldhärjades kyrkan; tornspiran och alla tak skadades, men valven höll. Återuppbyggnadsarbeten inleddes genast och redan i oktober samma år var det nya taket uppfört. År 1673 reste timmermannen Anders Olofsson den nya tornspiran, ritad av den framstående arkitekten Jean de la Vallée och bekostad av Karl XI. Under tiden hade man dock uppfört den väldiga klockstapeln som ännu står öster om kyrkan. Kyrkobyggnaden kom därefter att genomgå ytterligare några förändringar. På 1720-talet utvidgades sakristian mot norr, den fick då sina nuvarande dimensioner. Utbyggnaden med det tresidiga koret slutfördes 1754 och benkammaren mot tornets norra sida tillkom 1756. Kyrkan hade då fått sin slutliga form och storlek.

Ett antal efterföljande åtgärder kom att inverka på byggnadens karaktär. Spritputsen infördes på 1870-talet och de nygotiska fönstren med masverk på 1890-talet, samtidigt som en ombyggnad genomfördes invändigt. Redan på 1820-talet påbörjades omläggningen av långhusets tak med kopparplåt och på 1930-talet ombyggdes takets överdel, bl.a. ändrades takfallets vinkel. Vid samma tillfälle fick tornet sina urtavlor av glas, med el-upplysning bakifrån.

Under århundraden har kyrkans interiör genomgått många ändringar. Kyrkorummet fick sina huvuddrag på 1480-talet, i samband med ombyggnaden till treskeppig kyrka. På 1520-talet utsmyckades kyrkan med valvmålningar, som troligen även berörde väggarna. De överkalkades dock kring mitten av 1700-talet, men fragmentariska delar har nu tagits fram i norra sidoskeppets östra travé.

På 1720-talet utvidgades sakristian mot norr, till sin dubbla storlek, den fick då sina två kupolliknande valv. På 1750-talet kom det nya koret att förändra kyrkorummets karaktär och korets inredning. Redan på 1660-talet hade kyrkan tre läktare samt gapskulle. På 1730-talet uppfördes två nya läktare i söder. Vid restaureringen 1895 revs dock samtliga läktare och ersattes med en ny i väster samt med en ny läktarbarriär på gapskullens plats. På 1950-talet ombyggdes och utvidgades orgelläktaren medan de gamla barriärmålningarna från 1670- och 1750-talen återuppsattes.

Den mest omfattande förnyelsen av kyrkans interiör genomfördes på 1890-talet. Då infördes bl.a. nygotiska fönster, nya golv, bänkinredning med öppna bänkar, nya läktare och ny altarring. Samtidigt flyttades och sänktes predikstolen; valven utsmyckades med schablondekor medan pelare, sköld- och gördelbågar, valvribbor och fönsteromfattningar fick kvadermålningar. I tornets vapenhus brädfodrades tak och väggar. Schablonmålningarna överkalkades dock redan 1912. Invändigt genomfördes ytterligare en större upprustning på 1940-talet. Bland åtgärderna kan nämnas kalkstenbeläggningen av samtliga gångar och koret; återställandet av slutna bänkar, en ny altarring samt en ny färgsättning av inredningen.

På 1960-talet tog man fram de fragmentariska kalkmålningarna från 1520-talet, kyrkorummet fick nytt golv av röd sandsten liksom solbänkarna och den före detta benkammaren inreddes till en brudkammare. Rieger-orgeln från 1912 ersattes med en Hammarbergsorgel vars moderna fasad ritades av David Dahl.

Åtgärderna året 2005 har varit huvudsakligen inriktade på underhåll och konservering samt på tekniska åtgärder. Till de påtagliga förändringarna hör tillkomsten av ett vindfång i tornets vapenhus, nya inredningar under läktaren samt borttagning av några bänkrader.

Kyrkomiljön

Mora kyrka är belägen på ett näs mellan Siljans nordvästra ände och Österdalälven. Den ingår numera i tätortens norra del och omgärdas av gamla kyrkogården. Den har Zorngården som sin närmaste granne i väster. Öster om kyrkan, på andra sidan Badstugatan, ligger klockstapelns som tillkom på 1670-talet. I norr, längs med kyrkogårdens staket ligger ett nytt församlingshem och i nordost träbebyggelse från omkring 1900. Södra gränsen skapas av Vasagatan och en park på den plats där gamla kyrkvallen en gång låg. Utmed kyrkogårdsstaket i väster och i norr går en smal cykelväg.

I äldre tider låg få byggnader i anslutning till kyrkan som dominerade hela omgivningen. I väster låg byn Lisselby och i öster, på sin nuvarande plats, prästgården med sina många byggnader. Senare tillkom skolan öster om denna. Tätortens expansion inleddes inte förrän i slutet av 1800-talet, med anläggningen av järnvägen.

Övriga byggnader

Prostgården är belägen omkring 200 meter öster om kyrkan, inom den gamla stadskärnan. Gården upptar större delen av kvarteret Herden, inom vilket även pastorsexpedition samt en skolbyggnad uppfördes på 1960-talet. Expeditionsbyggnaden är numera omvandlad till vandrarhem. Nya församlingshemmet ligger norr om kyrkan.

Den äldsta förteckningen över prostgården, som då omfattade ett tjugotal byggnader, dateras till 1621. Nuvarande manbyggnad är uppförd 1695 av timmer, i en representativ karolinsk stil och utmärker sig genom sitt säteritak. Utförandet av fasader, tak och fönster har varierat genom årtiondena men har delvis återställts till det ursprungliga. Verandan har tillkommit på 1880-talet.

I vinkel med manbyggnaden, mot gatan, ligger den s.k. Våmhusbyggnaden, en flygelbyggnad som numera används som samlingslokal. Den uppfördes på 1740-talet, av timmer och i en våning. Under byggnaden finns två källarvalv, varav ett troligen från medeltiden.

Kvar finns även två timrade bodar väster om flygelbyggnaden; härbre och stolpbod. De står dock ej på ursprunglig plats och flyttades hit någon gång före 1812. De bedöms vara från 1600- respektive 1500-talen.

Mangårdsbebyggelsen på Mora prästgård hör till den äldsta bland de bevarade prästgårdarna i Dalarna.

(Se "Prästgårdsinven tering", 1976; 1993)

Kyrkoanläggningen

Kyrkogården

Kyrkogården avgränsas i söder av Vasagatan, i öster av Badstugatan, i norr av bebyggda tomter med bl.a. det nya församlingshuset och i väster av en stig som skiljer den från Zorngården. Gamla kyrkvallen låg i söder där en park numera är anlagd, kring statyn av Anders Zorn.

Kyrkogårdstomten kring kyrkan inhägnas av ett gjutjärnstaket uppfört på en hög och kallmurad gråstensgrund. Det tillkom i olika omgångar och präglas stilmässigt av empiren. Delarna i söder och öster är gjutna vid Furudals bruk och uppsatta 1852-1853. Staketpartierna i norr och väster är gjutna vid Mora Mekaniska Fabriks AB och uppsatta 1870. Stolparna är kannelerade och krönta med knopp, de är kraftigare till storleken som bärande grindstolpar. Spjälorna har spetsbågar, täckta av en rak överliggare. Kyrkogården har ingångar i söder, i höjd med vapenhuset, i sydöstra hörnet samt i norr, i höjd med tornet.

Fram till 1849 inhägnades kyrkogården av en kallmurad mur av gråsten täckt med rödtjätat spån. Den hade ett antal s.k. stigluckor, murade och putsade portaler med taktäckning, vars antal och placering varierade under århundraden. Ursprungligen var kyrkogården mindre och den utvidgades i flera etapper. Första utvidgningen, mot väster och norr, genomfördes 1849 då bruksytan tredubblades. För ändamålet revs gamla bogårdsmuren som delvis ersattes med gjutjärnstaket. Ytterligare en utvidgning genomfördes mot väster och norr 1891, i samband med detta kompletterades gjutjärnstaketet.

Gravkvarteren indelas av en kringliggande allé som bildar smala kvarter längs med hela hägnaden. De flesta övriga alléer är anlagda i nordsydlig riktning, med ojämnt avstånd. En allé ligger i förlängning av tornets ingång, mot väster. Kring själva kyrkobyggnaden flätas böljande alléer samman i ett oregelbundet mönster. Alléerna är grusade med undantag av gången till vapenhuset i söder som är lagd med röda sandstensplattor. Gravkvarteren har grästäckning och kyrkogården har trädplanteringar utmed staketet.

Sydost om kyrkan, inom kyrkogården, ligger Emma och Anders Zorns grav. Gravvården är utförd som en stor hällkista och ser ut som en bädd. Gravvården är formgiven av skulptören Christian Eriksson, som var vän till makarna Zorn. Zorns mors grav är anlagd intill kyrkogårdens staket, i nordväst i höjd med Zorngården, den pryds av en bronsrelief utförd av Zorn.

Moras nya kyrkogård är förlagd på Korsudden, där Österdalälven och Ore älv mynnar i Siljan.

Klockstapeln

Klockstapeln står omkring 50 meter öster om kyrkan i ett gathörn, på andra sidan Badstugatan. Den är numera delvis omgiven av parken som ligger i anslutning till det kommunala huset från 1938. Nedre delen brukades ursprungligen som bårhus.

Nuvarande klockstapel hade en föregångare som brukades fram till tornets uppförande på 1580-talet. Den nya klockstapeln uppfördes 1673 av Stor Lars Jönsson från Noret, som en följd av tornbranden. Den är byggd av timmer, med kvadratisk plan på en grund av tuktad gråsten. Stapelkonstruktionen är, i öster och väster, förstärkt med strävor ställda mot huvens takfot. De är spånklädda på översidan. Nedre delen, som är spånklädd, är avsmalnande uppåt. På norra sidan kvarstår en äldre typ av spån, lagt i geometriska mönster. Ingångar med förstuvist, inramningar samt stentrappor finns i söder och väster; västra ingången har två dörrar. Klockvåningen har lodräta och brädfodrade väggar, med två ljudluckor i varje sida. Huvens karnissvängda fall som sedan 1887 är kopparklädda. Huvens bredda takkupor med sadeltak som bär förgylld flöjel med dalpil. Kuporna har dubbla ljudluckor. Stapelns huv bär en öppen lanternin med dubbla arkadbågar i varje sida. Lanterninen kröns av en spetsig spira täckt som huvens med kopparplåt. Spiran bär ett högt kulkors med tupp. Klockstapeln är rödmålad och dörrarna svarttjärade.

Kyrkan

Mora kyrka utgörs i sin stomme av ett rektangulärt och treskeppigt långhus, med tillbyggt femsidigt kor i samma bredd, tillbyggt vapenhus med kvadratisk plan i söder och en sakristia med rektangulär plan i norr. Kyrkan har ett kvadratisk torn i väster, vilket har en mindre tillbyggnad mot norr.

Det medeltida långhuset har utvecklats i flera etapper. Av den äldsta kyrkobyggnaden av gråsten, från omkring 1300, är murverk bevarade. De ingår numera i mellersta delen av långhusets norra mur samt i sakristians äldsta del. På 1300-talet förlängdes kyrkan mot väster och en omfattande utvidgning skedde i slutet av 1400-talet, till en rektangulär hallkyrka med tre skepp täckta med valv. Mot norr fanns en mindre sakristia. Omkring 1500 tillfördes vapenhuset i söder. År 1581 uppfördes ett kraftigt västtorn, med en hög spira, mot långhusets västra gavel. Det är i sin placering något förskjutet mot söder och ligger inte helt i långhusets axel. 1671 eldhärjades kyrkans torn och tak men redan 1673 restes en ny tornspira. Den medeltida sakristian i norr utvidgades mot norr på 1720-talet. Det polygonala koret i långhusets förlängning tillkom på 1750-talet. Den låga tillbyggnaden mot tornets norra sida, en benkammare, dateras till 1756.

Byggnaden är uppförd av gråsten samt delvis av tegel i valv, murkrön, dörr- och fönsteromfattningar och helt av tegel i tornets översta del. Fram till 1672, då den vitputsades utvändigt, var kyrkan troligen oputsad men möjligen vitkalkad.

Exteriör

Långhuset och tornet har flera strävpelare av olika höjder och storlek, täckta med kopparplåt på avsatserna. Tre står mot långhusets sydvästra hörn samt i vinkel med tornet, varav en är snedställd. Två låga strävpelare står på ömse sidor om vapenhuset i söder och en väster om sakristian på norra väggen. Tornet har bastanta och höga strävpelare i samtliga hörn.

Med undantag av tornets övre del är samtliga murar spritputsade, de har dock slätputsade hörnkedjor, lisener, omfattningar, nischer och lister. Spritputsen har en gulaktig ton och slätputsen är avfärgad i vitt. Sockeln har en gråmålad cementputs. Nuvarande spritputs tillkom vid 1870-talets upprustning.

Långhusets västra gavel bar en rik ornamentik av tegelmönster och putsade blindingar som härrör från 1400-talets senare del. Utsmyckningen spolierades till större del i samband med tornets uppförande på 1580-talet. Kvarstående delar, på utsidan, övertäcktes senare med puts. Del av den ornamenterade gaveln är dock ännu synlig från vapenhuset, inom tornet. På utsidan är gavelkrönens fris återställd under den tunnare putsen.

Långhuset har två ingångar i södra väggen, varav den västra har ett vapenhus som utgjort kyrkans huvudingång. Andra ingången, korportalen, i långhusets södra mur ligger i höjd med östra travén. Portalen skapades 1665 och breddades 1754 till nuvarande storlek. Korportalen kombineras med en fönsteröppning i överdelen. Yttre bågen i portnischen är rundbågig medan själva dörröppningen är stickbågig. Tröskeln består av röda sandstenshällar. Porten har svartmålade pardörrar med korsade järmbeslag, vilka härrör från utvidgningen 1754. Dörrarna ligger i liv med fönstret ovanför. Fönsteröppningen och fönstret är av samma typ som övriga i långhuset. Nischen är dock kapad i sin nedre del för att lämna plats åt dörrportalen. Nischens solbänk är placerad ovanför porten.

Långhuset har fyra fönsteröppningar i varje sida, varav en kombinerad med korportalen i södra långväggen. Koret har sammanlagt fyra, fördelade på sidorna. Fönsteröppningarna är spetsbågiga med gjutna nygotiska masverk, av cement målade i tegelrött. Solbänkarna har beklädnad av kopparplåt och profilerad putslist i underkant. Nuvarande fönster tillkom 1895; de har huvudsakligen kvar sin inglasning från denna tid, med blyinfattade rutor. Korfönstren har antikglas insatt 1948. I samband med insättningen av de nya fönstren ändrades även placeringen av vissa fönsteröppningar, för symmetriens skull.

Fönsteröppningarna i långhuset och i koret har tillkommit i olika etapper. År 1621 fanns endast fem fönster; två i östra gaveln och tre i söder. Fönster skapades exempelvis i norra väggen 1648, 1717 och 1724. Även olika ändringar genomfördes under århundraden. Långhuset har ursprungligen haft fönsteröppningar även i västra gaveln. De igenmurades dock troligen i samband med tornets uppförande. Korets nuvarande fönster är samtida med utbyggnaden av detta 1754. Samtidigt tillfördes även nya fönster i långhuset.

Långhusets tak är brutet men har hög resning, taknocken ligger i höjd med tornets takfot. Det behåller sin brytning över koret men har där en avvalmning som följer korsidorna. Taket var ursprungligen täckt med rödfärgat spån som från 1829 successivt ersattes med kopparplåt, ett arbete som slutfördes 1889. Långhusets tak renoverades 1936, i samband med detta förhöjdes murkrönen med några skift. Takets övre fall förnyades helt, samtidigt som kopparplåten.

Vapenhuset i söder tillkom omkring 1500 och har i puts och färgsättning samma utförande som långhuset. Gaveln har dock en rik ornamentik med hörnkedjor, tegelmönster, blinderingar och listverk. Vapenhusets täcks av ett sadeltak, med kopparplåt, varsnock ligger i höjd med långhusets takfot. Portalen är rundbågig och ensprångig med vitputsad omfattning. Tröskeln är i nivå med gångens sandstensplattor. Bräddörren av senare datum är svarttjärad. Vapenhuset har ett litet fönster i öster, infällt i en blindnisch med bred solbänk. Fönstret har två lufter och träspröjsning.

Sakristian härrör i sina äldsta delar från gamla stenkyrkan; del av murverken mot långhuset tillhörde gamla sakristian. Den tillbyggdes och utvidgades mot norr på 1720-talet. Den har i puts och färgsättning samma utförande som långhuset. Sakristian bär ett kopparklätt sadeltak, valmat mot norr. I östra fallet finns en plåtklädd skorsten.

Sakristian har tre stickbågiga fönsteröppningar med vitkalkade nischer och omfattningar; två i öster, varav den ena är mindre, och en i norr. De tillkom troligen, i sin nuvarande form och placering, vid sakristians tillbyggnad på 1720-talet. Fönstren har mitt- och tvärposter samt träspröjsning med rutindelning. De har samma röda färgsättning som långhusets fönster.

Sakristians yttre dörröppning, i vinkel med långhuset i sakristians västra mur, skapades 1951. Den är smal och rundbågig och försedd med en svartmålad plåtklädd dörr. Järnluckan under fönstret på norra sidan leder till en källare.

Tornet med kvadratisk plan och kraftiga strävpelare i hörnen är smalare än långhuset. Det har i sin nedre del putsade ytor, med samma utförande och färgsättning som långhusets. Övre delen, ovanför strävpelarna, är murad av rött tegel med synliga förband, s.k. renässansförband. Murverket har en dekorativ fris med putsade blinderingar, som bildar en list samt en bård med geometrisk dekor. Överst på tornmuren, under takfoten, finns ett vitputsat fält med text i rött: ”Gudi till ära hafver konung Carl XI år 1673 låtit bygga detta torn”. Den grafiska nuvarande utformningen och färgsättningen är från 1873. Den ursprungliga texten hade annan

färgsättning, typsnitt och fördelning. Takfoten, med en kraftig utkragning, är profilerad i puts och avfärgad i fasadernas gula kulör. Textgesimsen har även profilerad utkragning i underdelen. Strax under textbården har tornet tre stickbågiga ljudöppningar i varje sida, med undantag av östra sidan som endast har två. De är försedda med tjärade träluckor, troligen från 1681. Tegelmurarna har ett stort antal ankarslutar, varav en del bildar bokstäver eller siffror.

Nuvarande tornspira tillkom efter branden 1671. Om den ursprungliga spirans utformning är föga känt. Troligen har den haft lökformiga ansvällningar och liknade Stora Tunas gamla spira. Nuvarande spira har en karnisformad huv i nedre del med rombiska fönsteröppningar krönta med förgylld kula i varje sida. Tornurets klocka är placerad i det östra fönstret. Huvnen bär en lanternin med rektangulär plan. Lanterninens sidofält har i varje fält en fönsteromfattning med pilastrar och triangelformat gavelfält som kröns av flöjel. Östra gavelfältet bär tornurets kvartsslagsklocka. Bågfälten är sedan 1764 igensatta med fyllningar som bär kyrkans urtavlor. De ursprungliga urtavlor ersattes 1936 med urtavlor i glas, som kan belysas bakifrån. Själva spiran är oktagon. Den delas i höjd med midjan av ett fält med ovala fönster, med i övre och nedre kant profilerade vulster. Tornspiran är numera helt kopparklädd och krönt med ett förgyllt klot med kulkors.

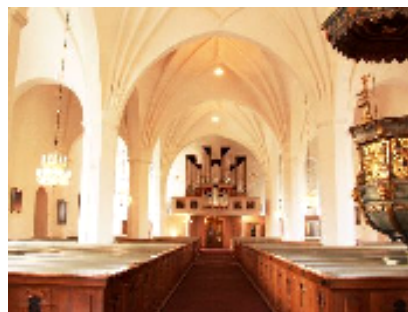
Tornets portal i väster är, i förhållande till tornets monumentalitet, liten och anspråkslös. Den är rundbågig, har vit och slätputsad omfattning med tresprångig arkivolt och hålkälade poster. Tröskeln är numera sammanbyggd med en stenramp av röd sandsten. Den svartmålade bräddörren härrör från 1960-talet. Tornet har även en rundbågig och smal dörröppning på södra sidan. Den har tre trappsteg, bräddörr och leder genom en spiraltrappa inbyggd i murverket till tornkammaren.

På norra sidan har tornet en låg tillbyggnad med pulpettak. Dess norra mur ligger i linje med långhusets mur och väggarna har avseende puts och färgsättning samma utförande som långhusets. Den uppfördes 1756 som benkammare men ombyggdes på 1960-talet till brudkammare. Portalen i norr är stickbågig med vinklade smygar; den har tröskel och trappor av röd sandsten. Pardörren med speglar har rakt överstycke och är svartmålad.

Interiör

Långhuset bildar en treskeppig pelarhall, som avslutas med kortravé i det polygonala koret. Avslutningen i väster, mot tornet, utgörs av en halvtravé med kapade valv. Sidoskeppen som täcks av kryssvalv är smalare än mittskeppet som täcks av stjärnvalv, de båda östligaste med en rikare utsmyckning av ribbor. Valvens ribbor har falsade kanter, de vilar på väggkonsoler i ytterväggarna och på oktagonala putsade pelare mot mittskeppet. Koret som tillkom 1754 täcks av kupolliknande kryssvalv, som mot de yttre väggarna vilar mot infällda pelare. Valv- och pelarkonstruktionen i långhuset är samtida med 1480-talets ombyggnad av kyrkan.

Långhuset och koret är helt putsade med slätputs och vitavfärgade. Undantaget är norra sidoskeppets östligaste valv som bär delvis bevarade kalkmålningar, som troligen härrör från 1520-talet.

Golven samt fönsternischernas solbord täcks av röda sandstensplattor från Älvdalen; ett utförande som tillkom i samband med upprustningen på 1960-talet. Bänkkvarteren har brädgolv. Golven var fram till 1600-talet belagda med gråsten endast i gångarna och i koret, i övrigt av jord. Mot slutet av seklet infördes tegel och kring 1700-talets mitt inlades fyrkantiga stenhällar. I samband med upprustningen 1895 fick koret cementgolv och långhuset trägolv. Kalkstenshällar inlades 1912 i tvärgången mellan korportalen och sakristian; ett utförande som genomfördes i samtliga gångar och i koret vid renoveringen 1948.

Den forna benkammaren, som ombyggdes till brudkammare på 1960-talet, har förbindelse med kyrkorummet genom en dörr i norra sidoskeppet. Den inre förbindelsen skapades i samband med ombyggnaden och inredningen till brudkammaren.

Sakristian ligger i vinkel med långhuset, mot norra sidan. I sina äldsta delar härrör den från 1300-talet och utvidgades mot norr på 1720-talet. Den hade på vinden en sångläktare, s.k. gapskulle, med en rundbågig öppning mot koret.

Sakristian har rektangulär plan och täcks av två kupolliknande tegelvalv som tillkom i samband med tillbyggnaden på 1720-talet. Valv och väggar är putsade och avfärgade i vitt. Tegelgolvet härrör från 1953. Mot norra väggens mitt finns en murad öppen spis. Interiören restaurerades på 1950-talet enligt ett förslag av Jerk Werkmäster.

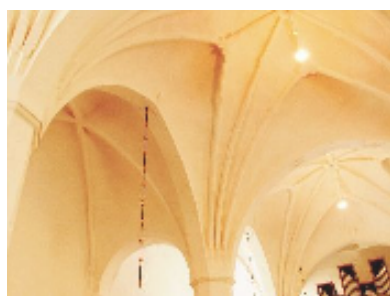
Sakristian har en yttre ingång, med vindfång, i sin västra mur samt en dörrförbindelse, med stickbågigt valv, mot kyrkorummet i söder. Rummet har även två fönsteröppningar i öster och en i norr; de är invändigt försedda med gallerverk.

Vapenhuset i söder uppfördes strax efter långhuset och utgjorde länge kyrkans huvudingång. Det har kryssvalv som vilar på konsoler i hörnen, en bredare ingång i södra muren och en mindre i norra muren mot långhuset samt en mindre fönsteröppning i väster. Valv och väggar är putsade och avfärgade i vitt. Golvet av röd sandsten tillkom på 1960-talet.

Tornet har massiva murar i norr, söder och väster. Vapenhusets plan är något förskjutet mot söder. Dörröppningarna ligger därför inte i rummets mittaxel, eftersom de är i linje med långhusets mittaxel. Tornets vapenhus är på höjden, sedan 1964, öppet upp till tornkammarens golvbjälklag. Fem rader av stockhål avslöjar de forna mellanvåningarnas läge. Vapenhuset har rektangulär plan; det utgör i sin östra mur av långhusets gavel, som fram till 1581 då tornet tillkom utgjorde kyrkans yttervägg mot öster. Östra muren avslöjar ännu den medeltida utsmyckningen med rik tegelornamentik och putsade blinderingar. Övriga ytor är putsade och vitavfärgade. Golvet har beläggning av äldre röda sandstensplattor.

I vapenhuset finns även, sedan 1936, två montrar som rymmer bevarat takspån från 1673 då tornspiran uppfördes; de bär leverantörernas bomärken. I det moderna vindfånget av stål och glas står kyrkans ursprungliga portdörr från 1300-talet, dörren är klädd med plåt.

Tillbyggnaden i norr uppfördes 1756 som benkammare men omvandlades på 1960-talet till brudkammare. Den saknar förbindelse med tornets vapenhus.

Inredning och inventarier

Altaranordningen är från 1750-talet och tillkom i samband med utbyggnaden av koret. Den ommålades 1840 men restaurerades 1948 av J. Werkmäster och konserverades 1965.

Altarbordet från 1895 är av trä och ersätter ett tidigare altarbord som var samtida med koret. Det är tresidigt med spegelfyllningar i samtliga sidor. Den har samma färgsättning som övriga delar av altarpopsatsen, en blågrön grundfärg med förgyllda detaljer. Altarbordet är uppställt på ett förhöjt podium, med tre trappsteg.

Altarpopsatsen från 1755 omfattar en altartavla med påkostad och monumental inramning. Tavlan som föreställer korsfästelsen är utförd av en okänd konstnär. Under altartavlan finns en predella med en skulpterad och förgylld framställning av nattvarden. Altarpopsatsen har också en snidad och förgylld ram som är typisk för barockens kyrkokonst och utförd av bildhuggaren Olof Gerdman. Ramen har bl.a. pilastrar; konsoler; voluter; växtornamentik; kröning med moln, solstrålar, änglahuvud samt treenighetens symbol. Den har även fyra gråmålad figur föreställande; Tron och Hoppet samt två änglar med vingar.

Altarringen är femsidig, med spegelfyllningar i barriären, knäfall och överliggare med grå klädsel. Den följer altarpopsatsens färgsättning, en blågrön färg med förgyllda detaljer. Den tillverkades 1948 efter ritningar av arkitekt Bernhard Schill, med 1754-års altarring som förebild. Den ersatte en altarring från 1895.

Predikstolen är uppsatt mot en pelare i norr, nära koret. Den har polygonal korg och ljudtak med samma form. Korgen har en ovanligt påkostad utsmyckning i speglarna som skiljs åt av volutformade mellanstycken med ornamentik. De snidade och förgyllda speglarna skildrar scener ur Jesu liv. Nedre delen av korgen smyckas av änglahuvud och girlander; den avslutas med vulst mot pelaren på vilken korgen står. Pelaren tillkom 1895 och ersatte en druvklase. Överliggaren har palmetter i hörnen. Den bär ett enkelt bokstöd och ett timglas från 1755. Trappan är svängd och följer stenpelaren. Räckets har fyllningar med speglar och förgyllda lister. Uppgången flankeras av två pelare som bär urnor av trä.

Ljudtaket har en bård med förgylld växtdekor. Taket kröns av en basunspelande ängel, invändigt hänger en förgylld duva. Från ljudtaket hänger ett snidat draperi med guldfrens och i övre delen en förgylld sol med Jahvenamnet.

Predikstolen härrör från 1627 och tillskrivs i sin ursprungliga form mästaren som signerat predikstolen i Torsång; troligen Hans Snickare i Västerås. Den hade då en korg med nischer och skulpturer samt en målad dekor; som delvis är bevarad på underdelen av korgen samt på ljudtakets innerdel .

Predikstolen ombyggdes 1756 till sin nuvarande form av Olof Gerdman, den förgylldes av Aron Emporagrius och målades av Hållams Nils Nilsson. I samband med detta fick den sin mäktiga utformning i svällande senbarock med på korgen täckande plattor med scener. Predikstolen var ursprungligen uppsatt på tredje pelaren från öster men flyttades framåt 1895. Den gjordes då femsidig, sänktes och försågs med ny trappa och stödpelare.

Kyrkans dopfunt är ovanlig till typen; den består av ett fundament med dopskål uppställt mot en pelare i norra delen av koret och inhägnat av ett smidesstaket. Ovanför dopfunten, på pelaren, hänger en inskriftstavla samt en oljemålning föreställande Jesu dop.

Dopstället är utfört av snidat, marmorerat och förgyllt trä. Det är utformat som en halv urna med profilerad fot. Urnan och foten smyckas av förgyllda sniderier i form av girlander, bårder och änglahuvuden med vingar. Även piedestalen bär utsmyckning, i form av girland och en målad inskrift i guld, daterad 1784. Inskriftstavlan har sniderier, marmoreringar, förgyllningar och hängande girlander nedtill. Det ovala fältet i tavlans mitt bär en målad text i guld. Dopstället och texttavlan är tillverkade 1783 av Samuel Huss i Gävle och förgyllda följande år av Ahlbom. Tavlan med Jesu dop är målad av Pehr Edendahl och inköpt 1795.

Det halvrunda staketet av konstsmide som omger dopfunten utsmyckas med bl.a. nio cirklar med hängande stjärnor. Staketet som har en grind i mitten, är numera svartmålat men var ursprungligen grönmålat. Det är tillverkat troligen 1785 av Anders Persson.

Kyrkan har två typer av nummertavlor; rektangulära uppsatta på vägg och ovala med ståndare. De två rektangulära tavlorna är snarlika, med ram av förgyllda profilerade lister, kontursågat krön och koppar i överdelen. Den ena är tillverkad 1726 i Vika och den andra 1735 i Noret.

De två nummertavlorna med ovala rama är gustavianska och utförda 1788 av Mats Matsson i Nohlbäck. De har snidade och förgyllda ramar med fladdrande band, blommor och växtornamentik. Tavlorna är uppställda på kvadratiska, avsmalnande och kannelerade pelare som står på podier med kvadratiska socklar. Ståndarna är marmorerade; ramarna som är vridbara bär ljusarmar av mässing från 1855.

De slutna bänkarna är indelade i fyra större kvarter för allmänheten; två mindre grupper är uppställda på tvären på var sida om altaret i koret. Skärmar och dörrar har rikt utsmyckade fält inordnade i speglar, omfattningar och sniderier. Undantagna är vissa partier som endast har enklare dekor eller endast speglar utan utsmyckning. Skärmarna avslutas i överdelen med profilerade men raka överliggare. Bänkskärmarna och dörrarna är utvändigt betsade i en ljus kulör, med vissa mörkfärgade partier, medan bänkinredningen är gråmålad på insidan med bruna säten.

Kyrkan slutna bänkar avlägsnades 1895 och ersattes med öppna bänkar vars gavlar hade en snidad rundel upptill. Redan på 1920-talet presenterades ett förslag på ett återställande av den slutna bänkinredningen. Den ursprungliga bänkinredningen kunde rekonstrueras tack vare bevarade delar. Repliker tillverkades 1945 av träsnidaren Per Ztiko och den slutna bänkinredningen återställdes 1948. Den färgsattes samtidigt enligt ett förslag av Jerk Werkmäster, men nuvarande färgsättning är en följd av 1960-talets restaurering.

Kyrkan har ett stort antal ljuskronor av mässing; varav åtta stycken större är uppsatta mellan pelarna över bänkkvarteren, två mindre i koret och ytterligare två mindre över läktaren. Ett par hänger även i sakristian. Ett större antal av ljuskronorna är från 1600-talet, några från 1700- och 1800-talen, andra är stilkopior från 1960-talet. Den äldsta ljuskronan av mässing härrör från 1500-talet och anses vara ett krigsbyte från Johan III:s tid. En annan är skänkt 1673 av Magnus Gabriel de la Gardie, en från 1825 är skänkt av Karl XIV Johan.

Orgelläktaren i väster utsträcker sig på bredden över mittskeppet; den bärs i framdelen av två träpelare. Barriären har profilerad överliggare, speglar med profilerat ramverk och fyllningar bestående av 13 oljemålningar på duk med bibliska motiv. Läktarens undersida har vitlaserad bredfodring. Del av utrymmet under läktaren är numera inbyggt. Trappan är förlagd till södra sidan. Orgelläktarens nuvarande utformning tillkom i samband med kyrkans upprustning på 1960-talet, efter ritningar av David Dahl.

Korläktaren i norr tillkom 1965, efter rivningen av gamla muren som hörde samman med gapskullen. Den består av en smal träläktare, med ungefär samma omfång som den ursprungliga. Den har trappa med spjälräcke längs muren mot öster. Barriären har profilerade ramverk och sju speglar utsmyckade med bibliska motiv (se orgelläktare). Läktaren bärs av en betongplatta förankrad i norra muren.

Läktarna är målade i en ljusgrå färg; målningar på speglarna är utförda dels på duk och dels på pannå. De äldsta som är målade på duk härrör från 1670-talet de yngre är utförda 1755 av Målar Nils Nilsson.

På 1660-talet anges kyrkan ha haft tre läktare, utöver gapskullen. År 1736 uppfördes en ny läktare i södra sidoskeppet och 1739 ytterligare en i söder mitt emot predikstolen. Vid restaureringen 1895 revs samtliga läktare. De ersattes med en ny läktare i väster samt med en ny läktarbarriär på gapskullens plats, med barriär i nygotisk stil. På 1950-talet ombyggdes och utvidgades orgelläktaren medan de gamla barriärmålningarna återuppsattes.

Visitationsprotokollen antyder att ett orgelverk eller ett positiv förekommit i Mora kyrka redan under 1500-talet. Det var placerat på gapskullen och brukades troligen fram till 1620-talet. Därefter, och fram till 1800-talets mitt, verkar kyrkan ha varit utan orgel; visitationsprotokollen anger orgelverket som ”förloradt”.

Det skulle dröja till 1864 innan kyrkan utrustades på nytt med ett orgelverk, denna gång ett harmonium. Inte förrän 1912 installerades kyrkans första riktiga orgel, ett verk om 28 stämmor tillverkat av Gebrüder Rieger i Jägerndorf, Tjeckoslovakien. Fasaden i klassiserande stil ritades av Fredrik Falkenberg. Den Riegerska orgeln ersattes 1965 av en Hammarbergsorgel om 28 stämmor vars fasad ritades av arkitekt David Dahl. Fasaden har vinkelräta och öppna pipskåp i olika bredder och höjder. Till verket hör även ett ryggpositiv med fem pipskåp av samma typ. Fasaden är vitlaserad utvändigt och rödmålad invändigt.

År 1993 anskaffades en kororgel, tillverkad 1991 av Septima i Umeå. Den placerades norr om koret, över ingången till sakristian, där gapskullens avsats stod fram till rivningen 1964.

Båda orglarna är fjärrstyrda, med spelbord placerat i koret.

Kyrkans klockor gick till spillo i tornbranden 1671. De omgöts därefter och flyttades till klockstapeln som stod färdig 1673.

Storklockan göts första gången 1484, den omgöts 1661 samt 1672 efter tornbranden. Den genomgick ytterligare en omgjutning 1762 då den ansågs vara i dålig kondition. En ny klocka som kallades ”Trotz Klockan” göts 1672, efter branden; det är denna klocka som senare omvandlades till mellanklocka. Lillklockan omgöts 1629 och 1661 samt efter branden 1672 och slutligen 1762 samtidigt som storklockan omgöts.

Tornurets timslagsklocka, ”Olofsklockan” som hänger i kyrktornet är gjuten 1764. Kvartslagsklockan tillkom 1911.

Övriga upplysningar

Till kyrkan hör ett flertal epitafier. Bland dessa kan nämnas majoren Daniel Jonssons gravminne från 1678, med porträtt av den avlidne, som hänger på södra långväggen.

Flera gravhällar, dels av sten och dels av gjutjärn, är inlagda i kyrkorummets golv; de flesta med anknytning till kyrkoherdar (se Ahlberg).

Kyrkan äger även en större samling kungliga porträtt samt ett flertal målningar med kyrkliga motiv. De flesta tavlorna hänger numera på långväggarna.

KULTURHISTORISK KARAKTERISTIK OCH BEDÖMNING

Den äldsta kyrkobyggnaden på platsen uppfördes troligen vid 1200-talets slut eller omkring 1300. Kyrkan var byggd av gråsten och bestod av ett långhus, med möjligtvis ett smalare kor i öster och en mindre sakristia i norr (Bergman, 1984). Mot slutet av 1300-talet genomfördes en tillbyggnad; på längden mot väster samt på höjden. I väster fick gaveln en tidstypisk tegelornamentik. Denna byggnad revs på 1480-talet, med undantag av de norra murarna. En ny och betydligt större kyrka, treskeppig med stjärnvalv; uppfördes. Den fick en rikt utsmyckad gavel med tegeldekor i väster, en ofta förekommande utformning i Mälardalens och Dalarnas medeltida kyrkor. Omkring 1500 uppfördes vapenhuset i söder och 1581 det kraftiga västtornet som kröntes med hög spira. Tornet har en medeltida karaktär trots att det uppfördes långt efter reformationen. År 1671 eldhärjades kyrkan genom ett blixtnedslag. Uppbyggnadsarbetet inleddes med detsamma och två år senare stod den nya tornspiran färdig, bekostad av Karl XI och ritad av Jean de la Vallée. Som en följd av branden uppfördes även under perioden kyrkans nuvarande klockstapel.

1700-talet markerade en rad ytterligare förändringar i kyrkans byggnadshistoria. Sakristian utvidgades, det polygonala koret tillkom liksom benkammaren i anslutning till tornet, större delen av inredningen förändrades eller förnyades; samtidigt fick byggnaden ny färgsättning in- som utvändigt medan tornhuvuven täcktes med kopparplåt. På 1800-talet inleddes omläggningen av långhusets tak med kopparplåt. Under perioden fick också kyrkan sin nuvarande putsbehandling och färgsättning; gul spritputs med släta vita omfattningar. På 1890-talet utvidgades kyrkogården till nuvarande omfattning. Under samma period fick fönstren sin nygotiska utformning och invändigt förändrades betydande delar av inredningen. Valv och väggar smyckades med schablonmåleri, som dock överkalkades redan på 1910-talet. Under samma årtionde fick kyrkan sin första stora orgel. På 1940-talet återinfördes den slutna bänkinredningen, som 1895 fått ge vika för öppna bänkar. Ytterligare ändringar berörde altarringen och golven samt färgsättningen. Den sista stora förnyelsen av interiören genomfördes på 1960-talet. Bland åtgärderna kan nämnas friläggningen av kalkmålningar från 1500-talet i del av norra sidoskeppet; anläggningen av ett nytt golv av röd sandsten i hela kyrkan, utom i bänkkvarteren; inredningen av benkammaren till brudkammare och borttagandet av bjälklag i tornets vapenhus.

Mora kyrka är till stora delar medeltida men har under århundraden genomgått många om- och tillbyggnader. Invändigt är även inredningen följden av flera omfattande förnyelser. Byggnadens historia, dess utveckling och karaktär har likheter med övriga stora medeltida kyrkor kring Siljan.

Till kyrkans särdrag hör det treskeppiga och välvda långhuset från 1480-talet och det något yngre vapenhuset, tornets medeltida och bastanta karaktär trots dess sena uppförande på 1580-talet och spiran från 1673.

Kyrkans inredning är till största del från 1700-talet eller ombyggd under samma period. Det var även då som kyrkans praktfulla vägg- och valvmålerier från 1520-talet överkalkades, koret tillkom och större delen av inredningen förnyades. Bevarade delar av valvmåleriet kan numera skådas i norra sidoskeppet. I kyrkans inredning ingick många läktare från 1600- och 1700-talen; de revs på 1890-talet och ersattes med en mindre orgelläktare i väster. Orglarna är från 1960- respektive 1990-talen och utgör ett modernt inslag i kyrkans inredning.

Gamla kyrkogårdens nuvarande utsträckning och utformning kring kyrkan är en följd av senaste utvidgningen som genomfördes på 1890-talet. Gjutjärnsstaketet är i sina äldsta delar från 1850-talet, och har kompletterats i samband med utvidgningarna.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön

- **Äldre murverkspartier som härstammar från den äldsta kyrkobyggnaden och ingår i kyrkans norra mur samt i den södra delen av sakristian**
- **Bevarade delar av långhusets medeltida tegelornamentik i västra gaveln. Utsmyckningen är representativ och tidstypisk för Mälardalens och Dalarnas medeltida kyrkoarkitektur**
- **Kyrkobyggnadens exteriör som präglas av tydliga utbyggnadsetapper från olika perioder men som trots detta uttrycker en påfallande homogenitet. Putstyp och färgsättning, de nygotiska fönstren och kopparplåten på taken är tillägg från 1800-talet**
- **Kyrkorummets arkitektur speglar två tydliga byggnadsetapper, 1480-talet i långhuset och 1750-talet i korets tillbyggnad. Nuvarande karaktär präglas av 1700-talets övermålning av ursprungliga kalkmålningar samt av 1800-talets fönstertyp**
- **Nuvarande inredning domineras helt av 1700-talet. Representativa för periodens smak och stilar är altaruppsatsen, predikstolen, dopfunten och nummertavlorna**
- **Kyrkans praktfulla klockstapel, som är en av de äldsta bland de bevarade i Dalarna**

Källor och litteratur

Ahlberg, H. 1996. *Dalarnas kyrkor i ord och bild*.

Berggren, Hugo. 1934. *Sveriges kyrkobyggnader. Västerås stift*.

Bergman, Mats. 1984. *Kyrkorna i Mora*. I Sveriges kyrkor; bd. 197, Dalarna

Barwing, Barbro & Romson, Anders. 1932 *Kulturmiljöer i Mora*”

Carlsson, Stig. 1961. *Mora kyrka*

Gustafson, Carina. 1960. *Kulturmiljöer i Mora kommun*

Lannerbro, Ragnar. 1997. *Mora kyrka*. Kyrkobeskrivning

Prästgårdsinventering i Kopparbergs län, 1976. Dalarnas museum

Prästgårdar med skyddsbestämmelser i Kopparbergs län. 1993. Länsstyrelsen i Dalarna

Sjögren, Josef. 1952. *Orgelverken i Västerås stift*.

Övriga uppgifter:

Inventeringsdatum: 2005-10-10

Fältinventering: Jean-Paul Darphin

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning: Jean-Paul Darphin, efter samråd med referensgrupp utsedd av Västerås stift

Rapportsammanställning och foto: Jean-Paul Darphin

Rapporten färdigställd: 2006-01-12

Händelser: Kronologisk förteckning

År	H-Typ	Händelse	Källa
1200-talets slut	Ny kyrka- Uppförande	Uppförs en liten stenkyrka m. sadeltak	Kyrkobeskrivn. Bergman, 1984
1322		Inrättas första kända kyrkoherdetjänsten i Mora	Kyrkobeskrivn.
1300-talets slut	Om- och till- byggnad	Förlängdes kyrkan mot väster; murarna förhöjs, mindre sakristia i norr? Södra portalen behåller sin ursprungliga plats	Kyrkobeskrivn Bergman, 1984
1480-tal	Rivning- Kyrkobyggnad Uppförande-Ny kyrka	Gamla byggnaden rivs till större del, murverk återanvänds delvis. Ny större rektangulär hallkyrka med tre skepp och valv under sadeltak uppförs; tegelornamentik i västra gaveln. Gamla sakristian behölls och ombyggs	Kyrkobeskrivn. Mora Ka, 1997 Bergman 1984
Omkring 1500	Vapenhus- uppförande	Ett vapenhus uppförs mot södra långmuren.	Bergman, 1984
1520-tal	Utsmyckning-- Interiör	Valven, och troligen även väggarna får sin rika utsmyckning med målad dekor	Bergman, 1984
1581	Uppförande-Torn	Uppförs ett högt kvadratisk torn mot västra gaveln, krönt med en hög spira m. lökkupoler. Sakristian tillbyggs mot norr	RAÄ-ATA Mora Ka, 1997
1585	Orgel	Orgelverk eller positiv anskaffas. Uppställs på gapskullen	Sjögren 1952 Tellin, 2001
1586	Älvdalen	Älvdalen avskiljs från Mora socken och bildar egen socken	
1607	Venjan	Venjan avskiljs från Mora och bildar egen socken	
1621	Orgel	Orgel anges nu vara "förlorad"	Bergman, 1984
1639	Inredning	Uppförs ett korskrank	Bergman, 1984
1665	Korportal	Korportalen skapas i södra långmuren, i höjd med östra travén	
1667-1668	Ändring-Golv	Tegelgolv anläggs i koret och i gångarna	Bergman, 1984
1671	Brand	Mora kyrka eldhärjas, framför allt skadas tornet och långhuset tak.	Mora Ka, 1997 Bergman 1984
1671-1673	Återuppbyggnad- Tak-Torn	Återuppbyggnad av skadade delar; tak, spira, murkrön, fasader. Ny takutformning, ny takfot; fasaderna putsas och avfärgas i vit 1973, spira. Ark. Jean de la Vallée; byggm. A. Olofsson: Ny spira uppförs, med finansiering från Karl XI	Bergman 1984 RAÄ-ATA Mora Ka, 1997
1673	Klockstapel	Timmerman: Stor Lars Jönsson. En klockstapel uppförs öster om kyrkan, som en följd av tornbranden. Nedre delen var avsedd som bårhus	Mora Ka, 1997 Bergman 1984
1695	Prästgård	Nuvarande manbyggnad uppförs	
1725-1726	Tillbyggnad- Sakristia	Sakristian utvidgas mot norr, till sin dubbla storlek. Två kupolliknande valv tillkommer. Ny skorsten, nytt golv av tegel	Ahlberg, 1996 RAÄ-ATA; Bergman, 1984
1736-1739	Inredning	Ny läktare uppförs 1736 i södra sidoskeppet. Ny läktare uppförs 1739 i söder, mitt emot predikstolen	Bergman, 1984
1744-1746	Ändring- Inredning	Ny bänkinredning installeras: Snick. Ersson och Larsson	Bergman, 1984
1748	Ändring-Tornet	Spira omläggas med kopparplåt. Tidigare spån	Bergman, 1984
1753-1754	Uppförande-Kor Ändring-Fasader Ändring- Inredning	Ark. P. Schultzberg; byggm. E.E. Ersson: Östra gaveln rivs; koret m. sin nuvarande femsidiga utformning uppförs. Korportalen i södra långmuren breddas, nya dörrar. Valven lagas och vitkalkas. Fasaderna avfärgas i gult med gråa strävpelare. Stora delar av inredningen ombyggs eller förnyas	Ahlberg, 1996 RAÄ-ATA Bergman 1984
1756	Tillbyggnad- Bänkammare	Byggm. E.E. Ersson: En låg byggnad med pulpettak, bänkammare, uppförs mot tornets norra sida	Bergman 1984
1764	Tornur	Installeras kyrkans tornur. Urtavlor placeras i lanterninens fönsteröppningar	Ahlberg, 1996 Bergman 1984
1775	Sollerö	Sollerön avskiljs från Mora och blir egen socken	
1776-1820	Ändring-Torn	Tornhuvuven omläggas med kopparplåt; arbetet utförs i små etapper fram till 1820. Tidigare spån	Bergman, 1984

1790-tal	Ändring-Dörr-Sakristia	Dörröppningen mellan sakristian och kyrkorummet breddas mot öster; enligt beslut fr. 1794. Medeltida dörr flyttas dit	Bergman 1984
1829-1889	Ändring tak-Långhus	1829 påbörjas beklädnaden av taket med kopparplåt som successivt ersätter det rödfärgade takspånet. Klart 1889	Ahlberg, 1996 Bergman, 1984
1830-1832	Klockstapel-Upprustning	Spånet ersätts till större del; spånet på huv och spira ersätts med kopparplåt	Bergman, 1984
1837-1838	Underhåll-Exteriör-Interiör	Utvändigt: lagning puts, avfärgning i vitt, stickbågiga fönsteröppningar. Invändigt: putsning, avfärgning; nya fönsterbågar	Bergman, 1984
1839-1840	Underhåll-Inredning	Den fasta inredningen ommålas, inkl. bänkarna	Bergman, 1984
1849	Kyrkogård	Kyrkogården utvidgas mot norr och väster. Kyrkogårdsmurarna (bogårdsmuren) rivs delvis. Den ersätts i två etapper av ett gjutjärnsstaket som uppsätts 1852-1853 samt 1870	Bergman 1984
1864	Orgel	Harmonium anskaffas	Ahlberg, 1996 Sjögren 1952
1868	Våmhus	1868 Våmhus avskiljs från Mora och blir egen socken	
1872-1873	Ändring-Exteriör	Byggm. B.J. Jonsson: Omputsning av kyrkan med spritputs och slåta partier; nuvarande färgsättning tillkommer. Tornreparationer, nya tegelskikt, ommålning av inskriften	Ahlberg, 1996 Bergman, 1984
1874	Ändring-Exteriör	Sockeln putsas med cement	Bergman, 1984
1879	Teknisk install.	Järnkaminer installeras	Bergman, 1984
1887	Klockstapel	Spåntaket ersätts med kopparplåt	Bergman 1984
1892	Järnväg	Mora-Vänern järnväg byggs klar till Mora station 1892. Järnvägen byggs mellan Mora och Orsa	
1892	Kyrkogård Markbeläggning	Kyrkogården återutvidgas mot norr och väster. Staketet kompletteras. En remsa av röda kullerstenar anläggs kring byggnaden, även mellan vapenhuset och södra ingången.	Bergman 1984
1895	Upprustning-Interiör	Ark. C. Möller; byggm. A. Romson: Några fönster flyttas; fönstren ges en nygotisk, spetsbågig form med masverk av betong. Cementgolv i koret och brädgolv i långhuset. Ny bänkinredning m. öppna bänkar, alla läktare rivs, ny västläktare uppförs liksom barriär på gapskullemuren, predikstolen flyttas och sänks; ny altarring; kaminerna flyttas. Valven kalkas och utsmyckas med schablondekor; även kvadermålningar på pelare, sköld- och gördelbågar, valvribbor och runt fönsteromfattningar. Tak och väggar i tornets vapenhus brädfodras	Ahlberg, 1996 RAÄ-ATA Bergman, 1984
1904	Ombyggnad-Sakristia	Källare skapas under sakristian för installation av värmeanläggning (varmluft)	Bergman, 1984
1912	Orgel	Orgel anskaffas och ersätter harmoniet. Verket om 28 stämmor är byggt av G. Rieger i Jägerndorf i Tjeckoslovakien. Fasaden i nygustaviansk stil ritades av Fredrik Falkenberg	Sjögren 1952 Tellin, 2001
1912	Ändringar-Interiör	Kyrkorummet vitkalkas; schablonmålningar från 1895 överkalkas. Kalksten läggs i tvärrgången, mellan korportalen och sakristian. Elbelysning installeras	Ahlberg, 1996 Bergman, 1984
1921	Ändringar-Interiör	Ark. F. Falkenberg: Vindfång uppförs i anslutning till samtliga ingångar	Bergman, 1984
1935-1937	Upprustning-Underhåll-Exteriör rInteriör	Ark. E. Lundberg: Lagning av fasadputs, avfärgning. Långhusmurarna förhöjs med några skift. Tak och torn renoveras. Byte av kopparplåten på långhuset. Nedtaget spån fr. 1671 m. bomärke sedan 1975 i montrar i vapenhuset. Stora delar av spirans träkonstruktion förnyas; ny kopparplåt. Nya urtavlor av glas. Interiör: rengöring och små reparationer	Ahlberg, 1996 Kyrkobeskrivn. Bergman 1984
1940	Klockstapel-Underhåll	Kopparplåten på huv och spira förnyas	Bergman 1984

1945-1948	Restaurering- Interiör	Ark. B. Schill; R. Hjort; Konserv. J. Verkmäster. Byggm. A. Diös: Kalksten läggs in i samtliga gångar och i koret. Återställande av slutna bänkar. Ny altarring. Konserv. även ny färgsättning av inredningen. Antikglas sätts in i korfönstren. Kalkning av väggar och valv. Ny värme- och elinstallation	Ahlberg, 1996 Mora Ka, 1997 Bergman 1984
1951-1957	Ändringar- Sakristia	Ark. P.E. Holin: Även invändig restaurering enligt förslag av J. Verkmäster. En smal dörröppning skapas i sakristians västra mur. Ombyggnad av spisen; inredning av wc i anslutning till vindfånget; inredning av förvaringsskrubb i västra muren; golv av tegel anläggs	Bergman, 1984
1953	Ändring- Inredning	Ombyggs och utvidgas orgelläktaren. Gamla barriärmålningar återuppsätts. Sakristian restaureras enligt förslag av J. Verkmäster	Bergman, 1984
1964-1965	Restaureringen- interiör Kyrkogård	Ark. David Dahl. Byggm. A. Diös: Omfattande förstärkningsarbeten, främst av valven. Bland annat omputas och vitkalkas väggar och valv, varvid fragmentariska kalkmålningar (trol. fr. 1520-tal.) frigörs, nytt golv av röd sandsten anläggs i hela kyrkan, utom i bänkkvarteren; den före detta benkammaren i nordvästra hörnet av långhuset inreds till brudkammare, ny dörr mot sidoskeppet; avsatsen och trappan till gapskullen rivs; Ny mindre läktare i väster; ljuskronorna flyttas fr. mittgången till mitt över bänkkvarteren; fem nya kronor tillkommer. Solbänkarna invändigt täcks m. sandstenschällar. Ny ytterdörr till västra portalen; ändring av bänkarnas färgsättning. Sakristians källare ombyggs till vinkällare och förråd; piscina av röd sandsten tillkommer. Bjälklag och våningar avlägsnas i tornet; västgaveln restaureras Ekonomibyggnad uppförs nordväst om kyrkan, utanför kyrkogården.	Ahlberg, 1996 RAÄ-ATA Mora Ka, 1997 Bergman 1984
1965	Orgel	En Hammarbergsorgel om 28 stämmor ersätter orgeln fr. 1912 Den nya fasaden ritas David Dahl	Ahlberg, 1996 Tellin, 2001
1972	Teknisk installa- tion	Nytt sprinklersystem installeras i tornet	Bergman 1984
1993	Orgel	Ny kororgel anskaffas; tillverkad 1991 av Septima i Umeå	Tellin, 2001
1990-tal	Tekniska install.	Fjärrvärme installeras	Församlingen
2005	Upprustning- Exteriör-Interiör	Ark. G. Berglund: Nytt vindfång i vapenhuset, ny belysning, ny inredning under läktaren (silverskåp, förråd, wc, kapprum, samlingsrum m.m.); ommålning av kyrkorum?; borttagning av bänkrader	Stiftet

